

HEINÄKENKÄ JA VILTTIHATTU Lempeästi henki kesätuuli pitkin Kuhmon salomailla päilyvän erämaajärven kimaltavaa pintaa. Heikko aallokko liplatti kivikkoiseen rantaan ja lätäköistä sikiävät itikkaparvet inisivät nousevin ja laskevin äänin. Hauki vosahti ruohikkoisessa lahdelmassa, ja Hevosenperseen-niemen kohdalla sammutti peura janoaan järven kirkkaalla vedellä. Kankailla viipyi hellepäivien tuoksu, parhaaseen kesäaikaan kuuluva petäjän neulasten ja pihkan ryydittämä aromi. Komean keon aikaan saaneet muurahaiset touhusivat loputtoman ahkerina. Niiden kulkuväylät lähtivät pesältä säteittäin eri suuntiin, kuin kaupungista loittonevat vallantiet ja kuhina noilla väylillä oli vähintäänkin yhtä kiivas. Olematon nuotiosavun ujen kulki pitkin rantaviivaa ohuena nauhana. Melkoisen huomaamaton, katkonainen ja lähtöpaikkaansa paljastamaton savuvana oli, mutta kun malttoi mielensä ja odotti, katsoi tarkasti ja vielä toisenkin kerran niin saattoi havaita, että savu tuli järven takaa sen perimmäisestä poukamasta, jonne ei autolla ajettavia teitä kulkenut lähellekään. Tuolla poukaman suojissa pitivät erakkoleiriään Heinäkenkä ja Vilttihattu. Mieskaksikko, jotka olivat yhteisellä päätöksellään päättäneet eristäytyä, ainakin nyt koko sulanmaan ajaksi, järjestäytyneen yhteiskunnan ulkopuolelle. Reilussa parissa kuukaudessa oli leiriin iskostautuneet jo selvät vakinaisen olinpaikan merkit. Pressutelta, jonka runko oli rakennettu pyöreistä mäntyraseista ja jonka katolle heitetyn kattopellin läpi sojotti keikallaan oleva kamiinan hormi sekä samoista materiaaleista tehty sauna hallitsivat idylliä. Polttopuiden tekopaikalle kertynyt sahanpuru, puun säle ja muu rupohka kielivät myös siitä, että paikalla oli oleskeltu jo hyvän aikaa. Myös kuivumaan nostetut verkot ja naruilla roikkuvat vaatteet, muovilastikat, sun muut romppeet tukivat näkemystä. Mutta jos halusi olla asian tolasta täysin varma niin riitti vilkaisu paskariu'ulle menevälle polulle. Se oli nimittäin jo aikalailla tallatun ja käytetyn oloinen. Heinäkenkä oli lähtöjään pohjoisen mies. Etelään työn perään muuttanut, ja sieltä lempinimensä mukaansa saanut, poromiehen keskimmäinen poika. Vilttihatun juuret olivat taas itärajalla, Pohjois-Karjalan rajakylissä. Vilttihattu-nimen hän hankki itselle jo varhain, koska otti tavakseen kulkea ukkinsa hattu päässä jo kaasupullon korkuisesta lähtien. Miesten tiet kohtasivat aikanaan rakennustyömaalla Kostamuksessa. Sieltä oli perua ystävyys, joka oli kiertänyt jo monilla työmailla ja joka oli saanut viettämään nämä perheettömät miehet monet vapaa- ja työttömyysajatin yksissä. Suolla touhuttiin, se oli ollut Heinäkengän ja Vilttihatun työmaana jo toista päivää. Koko ajan kypsyvä lakkasato piti miehet ahkerina. Kaikki se aika, mikä verkkokalastukselta vain suinkin liikenä, vietettiin suolla noukkien meheväksi kypsyneitä suon hedelmiä. Kovan kyykkimisen seurauksena olivat selät jäykistyneet ja kipeytyneet, mutta periksi antamattomat lakkamiehet olivat vain painaneet niska kyyryssä tunnista toiseen ja niinpä vain olivat selkäoireetkin saaneet pikkuhiljaa väistyä sitkeydelle periksi antaen. Alkuviikon hellepäivien porotus ja niiden mahdollistama hyvä paarmojen lentokeli olivat myös alituisena kiusana. Paarma puraisi välillä kipeästi, vaan eipä niidenkään tuomat vastukset saaneet noukkijoita lannistumaan. Heinäkenkä ja Vilttihattu tiesivät, vanhan kokemuksen opettamina, ettei sää jaksanut seisovana pitkään johottaa. Tuuli tulisi viimeistään kolmantena päivänä. Kolmas päivä valkeni ja niinhän tuli tuulikin, aivan kuin miehet olivat sen ounastelleet tulevaksi. Tuli tuuli helpotus mukanaan, se viilensi suolla kyykkivät ja samalla se ajoi paarmat matkoihinsa. Lakkasaalis alkoi näyttää hyvältä. Neljä lähes kolmekymmentä litraa vetävää melassisankoa oli täynnä ja vielä oli päälle pari kymmenen litran ämpäriä, eli yhteensä oli miehillä tuota herkkumarjaa sata kaksikymmentä litraa. Rahassa noissa ämpäreissä oli kiinni pitkä penni. Heinäkenkä oli myymäläautolla käydessään kuullut, että Kuhmossa olisi lakkalitrasta maksettu yli kaksikin kymppiä. Huomenna lähtisivät Heinäkenkä ja Vilttihattu kerätyn lakkasaaliin vientireissulle Kuhmoon. Toivottavasti tienvarsimetsikköön odottelemaan

jätetty Fiiatti lähtisi tulille oikuitta, sillä muuten saattaisi suolta revittyä rahakasaa päästä rokottamaan taksimies ahneen taksamittarinnsa kanssa. Melkeinpä moitteetta oli Fiiatti miesten pikku ajot palvellut, vaikkakin katsastusmiehen pukilla ei sitä viitsitty joka vuosi käyttää, jo sen vähäisen käyttötarpeenkin takia. Rekisterikilven viimeisenä numerona oli viisi ja se tarkoitti sitä, että oli kulunut jo toinen perättäinen vuosi kun, Fiiu viimeksi oli valtion virkamiehen syynissä seisonut. - Kyllä Fiiu lakat aina Kuhmoon asti vie, pohdiskeli Heinäkenkä - Ei se meitä petä, varma pelihän se on aina ollut, myönteli Vilttihattu. Höylisti on aina meidät asioille toimittanut, ei voi lausua moitteen sanaa. - Oikeassa olet veliseni, toisesti oikeassa, ei moitteen sanaa pysty julkilausuman meistä kumpainenkaan. Tällaisia pieniä ja joskus suuriakin keskusteluja miehet useasti keskenään puhelivat ja nauroivat onnellisina. Heille oli kehittynyt oma puheen tyyli, johon he olivat saaneet vaikutteita Kiven Seitsemästä veljeksestä aina Aku Ankkaan asti. Miehet kaivelivat reppujensa pohjilta puhtaampia paitoja kaupunkimatkaansa silmälläpitäen ja siihen ennakoon varautuen. Heinäkenkä löysi sieltä ristikkoruutuisen kauluspaidan, jonka hän arveli olleen päällä vain kerran. Vilttihatun kauluksilla varustettu paita oli vielä ostospakkauksessaan, joten sen täytyi olla edustuskelpoinen. Housu ja sukka tilanteen todettiin olevan sen verran nukkavierussa kunnossa, että oli sonnustauduttava mäntysuopapalalla varustettuna pyykinpesuhommiin. Pyykkilautaa vasten hankaamalla ja mäntysuopaa säästelemättä käyttämällä saatiin aikaiseksi olosuhteisiin nähden kohtuullisen puhtaat vaateparret molemmille matkalaiselle. Aamulla lähdettiin lakkakantamusten kanssa kohti autoa. Aamu oli pilvipoutainen luvaten kerrassaan lupsakkaa kesäpäivää. Hikiseksi saattaisi matka muodostua sillä molemmilla miehillä oli käsissään raskaat lakkaämpärit ja selissään heillä oli reput, joista Vilttihatun repussa oli kymmenlitrainen marjaämpäri. Heinäkengän reppu oli lastattu palloksi tyhjiä olutpulloilla, jotka oli määrä palauttaa kauppaan. Raskaiden kantamusten kanssa kulkeminen kävi työstä heti alkumatkasta lähtien. Metsäpolun kivet ja juurakot tahtoivat töksähtää tuon tuosta kengän kärkeen, niin että kulkeminen tahtoi muuttua kompuroinniksi. Monet olivat ne kerrat, kun ämpärit laskettiin maahan ja puhallettiin hetkinen, mutta aikanaan tultiin autolle, jossa iloisena todettiin Fiatin olevan omalla paikallaan odottelemassa. Auto seisoj alakuloisen näköisenä kahden luisuharteisen korpikuusen välissä. Yön siniselle katolle ja konepellille puista karisseet neulaset ja risut naamioivat sen muuten melko mukavasti maastoon, mutta lähietäisyydeltä pistivät silmään kirkkaina hohtavat ajovaloumpiot. Ne näyttivät yllättäen aivan kuin uusilta, muuten vaatimattomalta näyttävään pikkuautoon sopimattomilta. Mutta jokaisessa autossahan on aina omat hyvät puolensa ja ehkäpä oli niin, että Fiiun sirkeät silmät olivat kirkastuneet ilosta, kun se pitkäväteisen odottelun jälkeen vihdoinkin näki omistajansa. - Täällä se Fiiu rukka vuottaa yksin ja hylättynä. Ei ole etes käyty valtion tallissa astuttamassa, virkkoi Vilttihattu heti autolle saavuttuaan. - Vaan katsohan miten sillä on katse kirkas, niin on kuin nuorella tammalla. Astuskohan tuo valtion ori jos kävisi tarjottelemassa, arveli Heinäkenkä? - Ei kai me nyt sentään myötäänsä ruveta siellä valtioneuvostolla puljaamaan. Riittää se jo näille vanhoille autoille vähempikin rokottaminen, totesi Vilttihattu. - Oikeassa olet kuomaseni, lienee lakkarahoille parempaakin käyttöä, kuin viskata ne valtion pohjattomaan kirstuun. - Kuten esimerkiksi, kysäisi Vilttihattu? - Kuten soitto- ja ruokaravintoloiden tarjoamat ilot. Puhumattakaan alkoholiliikkeestä saatavista tuotteista, vastasi Heinäkenkä. - Samaan pohjattomaan kirstuun ne menevät lakkarahat noissa mainitsemisissäkin huveissa, pohti Vilttihattu. Mutta paljon mukavammin kilahtaa silloin lakkaraha, hän jatkoi. - Ilisempi on silloin lakkarahan sointi, toden totta, myönteli Heinäkenkä. Ilman suurempaa vaikeutta käynnistyi Fiat, siihen oli miehillä varma konsti. Kun toinen starttasi, kaatoi toinen pari korkillista bensaa suoraan kaasuttimen kurkkuun, näin sai moottori heti ainetta ja välttyttiin turhalta starttimoottorin

sahaukselta, akkuvirta ei nähkääs ole koskaan loputonta. Kantamukset lastattiin autoon ja oltiin jo lähtöaikeissa, kun kuskin paikalle istunut Vilttihattu huomasi: - Autostamme uupuu käyttömaksun suorittamista osoittava verotarra, joka tulisi olla liimattuna tuulilasin oikeaan yläkulmaan! - Toden totta, olet jälleen kerran oikeassa kuomaseni. Asia on korjattava mahdollisimman pikaisesti, sanoi Heinäkenkä ja kaivoi taskustaan tulitikkulaatikon. Siitä hän kynsi irti etiketin ja asetti sen huolellisesti tuulilasin oikeaan yläkulmaan tiivisteeseen ja lasin väliin. - Etiketti korvannee moisen verotarran. - Toimintasi on ihailtavan ripeää, sanoi Vilttihattu ja käski Fiatin liikkeelle. Hyvillä mielin ajettiin kohti Kuhmoa. Auto pelasi pientä koputusta lukuun ottamatta mallikkaasti ja aurinko paistoi. Kolmion mallisesta pienestä sivuikkunasta tulvi raikasta kesäilmaa auton sisätiloihin. Rahaksi kohta muuttuva uurastuksen tulos läheni kilometri toisensa perään. Se lämmitti mieltä ja sai unohtamaan kaiken sen vaivan, mitä suolla oli nähty. Koppakuoriainen napsahti auton tuulilasiin juuri Heinäkengän asettaman ”veromerkin” kohdalle, jättäen siihen peukalonpään kokoisen märän läntin. - Kuusi nolla, koitui koppakuoriaisen tappioksi Fiiun kanssa kohtaaminen, sanoi Heinäkenkä. - Hätäsi hyväkäs veromerkin, totesi Vilttihattu. - Synnitön ei liene veromerkkikään, vastasi Heinäkenkä. - Sinivuokot, huudahti yllätynyt Vilttihattu! - Nyt on parempi, ettei pokeri petä, totesi Heinäkenkä. Poliisimies ohjasi kaverukset ajamaan linja-autopysäkille ja vaati nähtäväksi ajokorttia ja rekisteriotetta. Hetken asiapapereita tutkittuaan hän tarjoili alkometrin pilliä Vilttihatun suuhun. - Mittari näyttää nollaa, mutta autoa ei ole katsastettu kahteen vuoteen, sanoi poliisimies. Herroilla on varmasti hyvä selitys miksi näin on päässyt käymään? - Ollaan justiinsa menossa katsastukseen, valehteli Vilttihattu. - Ja aika on tietysti varattu, kysyi poliisimies. - Juu on, vastasi Vilttihattu. Poliisit tarkastivat katsastuskonttorilta, ettei mitään aikaa katsastukseen ollut varattu ja niin kompastui poikien hyvin alkanut marjanmyyntiretki tienposkeen. Sen verran armollisia poliisimiehet kuitenkin olivat, etteivät he ottaneet autosta kilpiä pois, vaikka nuorempi konstaapeli ensin niin vaatikin. Liiskaantunut koppakuoriainen taas hämäsi tiukkailmeistä nuorempaa konstaapelia siinä määrin, että hän nopeasti vilkaistuaan luuli tulitikkuetikettiä verotarraksi. Sakkolappu kuitenkin kirjoitettiin ja nyt olisi lähdeittä jalkapatikassa etsimään lähintä puhelinta, josta voitaisiin varata aika katsastukseen. Tässä asiassa eivät poliisimiehet suostuneet yhteistyöhön. He väittivät, ettei virkapuhelin ollut mikään yleisöpuhelin, josta saisi katsastuskonttorilta aikoja soitella. - Siunattu koppakuoriainen, huokaisi Vilttihattu. Ilman sitä olisimme enemmän kuin kusessa. - Totisesti. Kusessa oltaisiin, vastasi Heinäkenkä. - Mutta eikö sinusta tuo nuorempi poliisimies ollut sen verran virkaintoinen, että hän ansaitsisi arvonimen, tinanappi, sanoi Vilttihattu. Tinanappi kirjoitettaisiin tietysti niin, että kaikki kirjaimet olisivat isolla ja joka kirjaimen välissä olisi piste, hän jatkoi. - Totta, vastasi Heinäkenkä. Ja tuo tinanappi-arvonimi tulisi sanoista: Todella Innokas Noviisi Apumies. - Nuorempi Alokas ja Passi Poliisin Ilmentymä, jatkoi sakkolappua heiluttava Vilttihattu. Puhelimella varustettu talo löytyi vajaan parin kilometrin päästä. Katsastusaika, johon miehet oikeasti eivät olleet edes menossa saatiin kinuttua samalle päivälle. Hikinen matka takaisin autolle kesti aikansa ja heti sinne päästyä jatkettiin tuoreeseen katsastusaikaan luottaen kesken jäänyttä matkaa. Aurinko jaksoi paistaa edelleen ja Fiiu koputteli tutun rytmikkäästi. Vilttihattu painoi kaasupolkimen alas ja nopeusmittarin neula heilui satasen kahta puolta. Moottorin ääni peitti kiihtyvän naputuksen alleen ja tuuli suhisi sivuikkunoissa. Matka taittui rivakasti, kunnes kuului haulikon laukausta muistuttava jysäys. Jysäystä seurasi nopeasti hiipuva pauke ja Fiat hyytyi tienreunaan. - Murros paskana, totesi auton alle kurkistava Heinäkenkä. - Niinkö veisasi Fiiatti viime värssynsä, arveli sivuikkunasta kurkistava Vilttihattu. - Tokko kirvestä vielä kaivoon kannattanee nakata, sanoi Heinäkenkä. Varaosaliikkeestä uusi pää akseliin, ja Fiiu kulkee taas, hän jatkoi.

Auto työnnettiin pientareelle ja ryhdyttiin pohtimaan ratkaisua yllättäen tulleeseen uuteen vastoinkäymiseen. Pitäisikö taas lähteä etsimään puhelinta vai kokeilisiko napata peukalokyydin näiltä sijoiltaan? Kuin taivaanlahjana paikalle saapui taksi, jonka miehet sylet levällään huiতোন pysäyttivät. Lakkaämpärit ja reput siirrettiin taksiin ja niin matka taas jatkui kohti Kuhmon toria ja lakkarahoja. Näiden monien vaiheiden jälkeen lakat olivat lopulta muuttuneet rahaksi, joista taksikuski otti omansa. Sakkolappukin käytiin kiltisti maksamassa läheisessä pankkikonttorissa ja varaosaliikkeestä käytiin hakemassa Fiatiin uusi vetoakseli. Väistämättömät kulungit hoidettuaan Heinäkenkä ja Vilttihattu keskittivät nyt tarmonsä hauskan pidon suunnitteluun. Torin laidalla heitä lähestyi salaperäisen oloinen pariskunta, joista mies raotti pulloilla lastattua raskaan puoleista salkkua. - Osta vodka. Hjuva vänäläinen vodka, sanoi miekkonen. - Kappas vaan, sanoi Heinäkenkä. - Et kai vaan metanoolia kauppaa, kysyi Vilttihattu? - Njet metanol. Aito vänäläinen vodka, sanoi viinakauppias ja narautti miesten silmien edessä korkin auki. Maista itse, hän jatkoi ja ojensi pulloa. Maistiaiset siemaistiin ja aine todettiin hyväksi. Viinakauppiaan laukusta siirrettiin miesten reppuihin kaikkiaan kuusi kappaletta kolmenvartin pulloa. Onnistuneen viinakaupan jälkeen lähestyi taka-alalle jäänyt nainen Heinäkenkää ja Vilttihattua. Nainen ojensi kämmenensä molempien miesten nähtäväksi. Kämmenessä oli teksti, "Pilu 30 mk" - Ja sekin tietysti aito vänäläinen, sanoi Vilttihattu. - Mutta maistiaisia lienee turha ilmaiseksi vonkua, totesi Heinäkenkä. Torilta askeleet kävivät kohti lähikauppaa, jonne palautettiin tyhjät pullot ja jonka säilytyslokeroihin reput sullottiin. Olut-terassi olisi ehdoitta seuraava kohde minne miesten janoinen mieli paloi, joten sinne pujahdettiin viivyttelemättä. Iltapäivän helle hehkui parhaimmillaan ja ensimmäiset kylmät olut-tuopilliset maistuivat kommellusten rasittamien miesten suuonteloissa kuin jumalten mesi. - Tuhannesti ylistetty sinä, joka annoit maailmaan oluen panemisen lahjan, sanoi pitkän kulauksen ottanut Heinäkenkä. - Kiitetty olkoon sinun nimesi. Halleluja, myötäili Vilttihattu. Olut-terassin ilot koettuaan miehet siirtyivät tanssiravintolaan. Ajateltiin ensi alkuun hieman katsella ympärille ja arvioida paikan tarjontaa. Kovinkaan syvälle tuohon arviointiin ei kuitenkaan keretty paneutua, kun torilla tavattu nainen ystävineen viekoitteli kaksikon seuraansa. Yhteistä sanavarastoa Vilttihatun ja Heinäkenkän sekä naisten välillä löytyi sen verran, kun Kostamuksen ajoista oli mieleen jäänyt ja loput hoidettiin elekieltä ja paikalle tilattua piirustuslehtiötä käyttäen. Tunnelmaan päästiin muitta mutkitta. Tilattiin juomista parhaimpia. teräviä ryyppyjä, iloisenvärisiä sekoituksia ja kuohuvia, kitalakea kutittavia juomia. Ruokaakin tilattiin, listan kalleimmasta päästä. Syödä ryykeltettiin jälkiruokineen kaikki mitä pöytään kannettiin. Syönnin päälle tanssia rytkyteltiin päät märkinä mitä nyt välillä piti alati kuivahtavaa suuta tietysti kostutella. Ei oltu köyhiä eikä kipeitä. Maailma oli yhtä avoin kuin miesten mieli, joten kainosteluun perusteita ei ollut olemassa. Ilta jatkui hotellihuoneessa, josta naisten kikatus kuului pitkälle aamuyön tunneille. Kaikki loppuu kuitenkin aikanaan ja vastassa on arkinen todellisuus. Tämä tosiasia todettiin myös hiljentyneessä Heinäkenkän ja Vilttihatun hotellihuoneessa. Minibaarista otettiin olotilaa korjaavaa lääkettä ja laskettiin lakkarahojen rippeitä. - Onneksi panin kengänpohjallisen alle nämä kaksi satasta, totesi Vilttihattu. - Se oli viisaasti tehty, myönteli Heinäkenkä. Itselläni ei taida olla ensimmäistäkään paperirahaa. Vaisut miehet jättivät hotellin, jossa oli vietetty nuo riemukkaat ja niin hinnakkaat tunnit. Aamullisessa inventaariossa löytynyt tallelokeron avain muistutti siitä, että reput olivat jääneet lähikauppaan, joten sinne oli seuraavaksi askelten käynti. Heinäkenkä ja Vilttihattu pujottelivat kaupan edessä seisovien ihmisten lomitse kohti tuulikaappia missä tallelokerot sijaitsivat. Edellä kulkeva Heinäkenkä tempaisi kaupan oven auki ja työntyi Vilttihattu vanavedessään sisään. Äimistys oli miehillä suuri, kun kauppias tunki Heinäkenkän syliin suurta kukkapakettia. - Onneksi olkoon! Olette juhlapäivämme viides-sadas

asiakas, ylisti kauppias suureen ääneen. - Kiitosta vaan, vastasi yllätetty Heinäkenkä. - Eikä tässä suinkaan ole kaikki, sillä olette voittaneet tämän mopedin, sanoi kauppias esitellen tuulikaapissa lukittuna olevaa menopeliä. - Tä. Voittanut mopon, tokaisi Heinäkenkä! - Totta se on. Voitte lähteä ajamaan vaikka heti tai saattaa olla viisaampi ajaa vasta huomenna, sanoi Heinäkengän krapulaisen hengityksen haistanut kauppias. Heinäkenkä ja Vilttihattu ajaa posottivat voittamallaan mopolla kohti tien laitaan jäänyttä Fiattia. Heinäkenkä ajoi ja Vilttihattu matkusti tarakalla, molemmilla oli reput selässä, eikä ilmassakaan ollut moittimista. Autoja sujahteli silloin tällöin ohitse ja mopedin pärinä hallitsi äänimaailmaa. Yksi takaa tuleva auto kuitenkin hiljensi vauhtiaan mopedin kohdalla ja jäi ajamaan rinnalle. - Tinanappi, pääsi sivulleen katsovalta Heinäkengältä. - Onni täällä vaihtelee. Taivaan isä suojelee, arveli Vilttihattu.